

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original article

พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน โรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ฟารอน หัตถประดิษฐ์ ส.ม. (บริหารสาธารณสุข)*

โสภา บุญละออ พย.บ. (พยาบาลศาสตร์)*

ชนิษฐา อมประนาม วท.บ. (สาธารณสุขชุมชน)**

* โรงพยาบาลมหาสารคามนครศรีธรรมราช

** โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วันรับ:	15 ต.ค. 2563
วันแก้ไข:	23 พ.ย. 2564
วันตอบรับ:	3 ธ.ค. 2564

บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช รูปแบบการวิจัยแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างพนักงานโรงงานไม้ยางพารา จำนวน 344 คน ใช้วิธีสุ่มแบบอย่างง่ายในแต่ละโรงงาน เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยง เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2561 วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สถิติ multiple regression analysis ผลการศึกษาพบว่า พนักงานส่วนใหญ่เพศหญิง (ร้อยละ 66.30) อายุระหว่าง 36-45 ปี (ร้อยละ 52.60) ทำงานหน้าที่จัดเรียงไม้ยาง (ร้อยละ 25.40) และอายุงาน 2-5 ปี (ร้อยละ 52.60) พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 96.50) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน คือ อายุ รับรู้ต่อการเกิดโรค และทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานพนักงานโรงงานไม้ยางพาราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ สถานประกอบการควรมุ่งเน้นให้ความรู้อบรมความปลอดภัยในการทำงานพนักงานที่มีอายุน้อยและเข้างานใหม่ กำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัยเพื่อทัศนคติที่ดีและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน และวางแผนการดูแลสุขภาพพนักงานอาชีพอนามัยเชิงรุก

คำสำคัญ: พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน; พนักงาน; โรงงานไม้ยางพารา

บทนำ

การพัฒนาเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย จำเป็นอาศัยภาคอุตสาหกรรม กระบวนการผลิตอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ผลผลิตได้ตามเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามพนักงานก็จำเป็นในการผลิตทำงานร่วมกับเครื่องมือเครื่องจักรเหล่านั้น ซึ่งทำให้

ได้รับปัจจัยคุกคามสุขภาพในขั้นตอนการผลิตของแต่ละประเภทกิจการนั้น ๆ โรงงานแปรรูปไม้ยางพาราเป็นกิจการที่อาศัยพนักงานและเครื่องจักรร่วมกันจึงมีความเสี่ยงที่ได้รับอันตรายจากการทำงาน ดังนั้น ความปลอดภัยในการทำงานเป็นหนึ่งในเป้าหมายการดูแลสุขภาพประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยจากโรคและภัยสุขภาพ

จากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม⁽¹⁾ จากรายงานข้อมูลปี พ.ศ. 2561 ของกองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมพบผู้บาดเจ็บจากการทำงานจำนวน 172,264 คน คิดเป็นอัตราการบาดเจ็บต่อประชากรแสนรายเท่ากับ 284.71⁽²⁾ ซึ่งไม่รวมถึงแรงงานประสับอันตรายจากการทำงานหรือเจ็บป่วยจากการทำงานแต่ไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย ไม่ได้ไปพบแพทย์ จึงไม่ได้รับการรายงาน โดยเฉพาะสถานประกอบการที่มีขั้นตอนการผลิตและวัตถุดิบที่มีความเสี่ยงสูง

ภาคใต้มีพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ทำสวนยางพารา เมื่อต้นยางพาราหมดสภาพไม่สามารถกรีดยางได้ จึงต้องขายต้นยางพาราส่งเข้าโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา ซึ่งโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราเป็นหนึ่งในกิจการที่จัดได้ว่ามีความเสี่ยงสูง เนื่องจากพนักงานมีโอกาสสัมผัสปัจจัยคุกคามสุขภาพจากเสียงดังในขั้นตอนการเลื่อยไม้ สัมผัสฝุ่นขี้เลื่อยไม้ ทำทางการทำงานซ้ำๆ ก้มๆ เงยๆ ยกและจัดเรียงแผ่นไม้ยางพารา สัมผัสความร้อนเตาอบความร้อน อุบัติเหตุจากไม้ยางหล่นทับ ทิ่ม ต่ำ ใบเลื่อยบาด และสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย⁽³⁾ ปัจจัยคุกคามสุขภาพเหล่านี้ส่งผลต่อสุขภาพพนักงาน

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรวัยทำงานจำนวน 869,798 คน⁽⁴⁾ ซึ่งทำงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ร้อยละ 55.9⁽⁵⁾ จากรายงานข้อมูลปี พ.ศ. 2561-2562 ผู้ประสับอันตรายจากการทำงานจำนวน 551 คน และ 500 คน ร้อยละ 0.3 และ 0.4 ตามลำดับ⁽⁶⁾ มีสาเหตุจากวัตถุตกทับ (ไม้ เหล็ก หิน) เครื่องจักรบาดหนีบ วัตถุตัดบาด ทิ่มแทง สารเคมี/วัตถุกระตุ้นเข้าตา ซึ่งประเภทกิจการแปรรูปไม้ การผลิตยางพารา ไม้บดหินรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลจำนวน 9,605,577.61 บาท⁽⁶⁾ รวมทั้งพบว่ามีผู้ป่วยเจ็บป่วยจากการทำงานมารับการรักษาพยาบาลและได้รับการสอบสวนโรคจากการทำงาน จำนวน 118 คน⁽⁷⁾ เห็นได้ว่ายังมีผู้ประสับอันตรายจากการทำงานอย่างต่อเนื่องและยังขาดการศึกษา พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในโรงงานไม้ยางพาราที่จำเพาะ

การสร้างความตระหนักความเข้าใจในความปลอดภัยในการทำงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พนักงานมีความปลอดภัยไม่เกิดโรคเจ็บป่วยจากการทำงาน สามารถประเมินได้จากพฤติกรรมในการทำงานตามแบบจำลอง KAP (knowledge, attitude, practice)⁽⁸⁾ ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่มีผลต่อพฤติกรรมต้องอาศัยความรู้ (knowledge) ความรู้เดิมหรือการได้รับการอบรมจากสถานประกอบการและการได้รับสื่อข้อมูลข่าวสาร ทำให้พนักงานเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการทำงานมีความตระหนักถึงภัยสุขภาพที่จะเกิดกับตนเอง จึงเพิ่มความระมัดระวังขณะทำงานแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติ (practice) ของพนักงานสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความปลอดภัยในการทำงานของโรงงานไม้ยางพาราประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยจากพนักงาน เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อม⁽⁹⁾ ที่จะให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน นอกจากนั้นการรับรู้ความเสี่ยงในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสุขในการทำงานของพนักงาน⁽¹⁰⁾ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงาน ดังนั้นการเน้นศึกษาข้อมูลจากพนักงานทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนป้องกันปัจจัยคุกคามสุขภาพของสถานประกอบการและเชื่อมโยงถึงการดูแลส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลในพื้นที่แบบบูรณาการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2561

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ พนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3,304 คน⁽¹¹⁾

คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรกรณีทราบประชากรแน่นอน⁽¹²⁾ ได้จำนวน 344 คน ผู้วิจัยคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่อำเภอประกอบกิจการโรงงานไม้ยางพาราและข้อมูลพนักงานโรงงานไม้ยางพาราแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) ใช้วิธีสุ่มแบบอย่างง่ายในแต่ละโรงงาน ส่งหนังสือขออนุญาตโรงงานเพื่อทำการวิจัย จึงเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria) 1) พนักงานที่ทำงานอยู่ในกระบวนการผลิต 2) พนักงานที่มีอายุการทำงานมากกว่า 2 ปี และ 3) พนักงานที่มีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป

เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) พนักงานที่ไม่ยินดีเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นข้อคำถามปลายปิด ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์คุณลักษณะบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา และรายได้เฉลี่ย

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สถานะสุขภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการเจ็บป่วยทั่วไป และการเจ็บป่วยจากการทำงาน

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยลักษณะงาน เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับตำแหน่งงาน อายุการทำงาน และทำงานล่วงเวลา

ส่วนที่ 4 แบบสัมภาษณ์การรับรู้ปัจจัยคุณภาพจากการทำงาน ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (health belief model) เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถาม การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ผลประโยชน์ของการรักษาป้องกันโรค การรับรู้อุปสรรค และ

สิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ รวมจำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (rating scale) คือ รับรู้ รู้บ้าง และไม่รู้

ส่วนที่ 5 แบบสัมภาษณ์ความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน ประกอบด้วยข้อคำถามความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน จำนวน 10 ข้อ เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว คือ ใช่ และไม่ใช่

ส่วนที่ 6 แบบสัมภาษณ์ทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อคำถามทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

ส่วนที่ 7 แบบสัมภาษณ์การได้รับบริการอาชีวอนามัย เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถาม การตรวจสุขภาพ การได้รับบริการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคในสถานประกอบการ และการได้รับอาชีวศึกษา รวมจำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ได้รับเป็นประจำ ได้รับบ่อยครั้ง ได้รับบ้าง และไม่เคยได้รับ

ส่วนที่ 8 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน เป็นแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถามพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน จำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 4, 5, 6, 7 และ 8 ใช้เกณฑ์แปลผลคะแนนเฉลี่ยด้วยวิธีการหาอันตรภาคชั้นเป็น 3 ระดับ⁽¹³⁾ ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ส่วนแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 5 ใช้เกณฑ์แปลผลคะแนนวิธีกำหนดเกณฑ์เป็น 3 ระดับ คือ น้อยกว่าร้อยละ 60.0 อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 60.0-79.0 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 80.0-100.0 อยู่ในระดับสูง

ผู้วิจัยนำเครื่องมือทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณา

โครงสร้างคำถามและเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (item objective congruence index, IOC) อยู่ในค่ายอมรับได้ที่ 0.91 ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) กับกลุ่มพนักงานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 30 คน และหาค่า Cronbach alpha coefficient อยู่ในค่ายอมรับได้ที่ 0.86

การวิจัยครั้งนี้ผ่านพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช เลขที่ NSTPH 037/2561 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์การเข้าร่วมการศึกษาก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลและพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างทราบในการร่วมตอบรับหรือปฏิเสธในการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงอนุมาน (inferential statistics) หาค่าความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Chi-square test และ Fisher's exact test นำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เข้าวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์การทำงานด้านคุณลักษณะบุคคล สถานะสุขภาพ ปัจจัยลักษณะงาน การรับรู้ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงาน ความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน ทักษะความปลอดภัยในการทำงาน และการได้รับบริการอาชีวอนามัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$)

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะบุคคล พบว่าส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพาราเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.3) อายุ 36-45 ปี (ร้อยละ 35.3) สถานภาพสมรส ร้อยละ (70.9) การศึกษาจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 39.5) และรายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 72.1)

2. สถานะสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพาราเจ็บป่วยในระยะเวลา 6 เดือนผ่านมาด้วยการเจ็บป่วยทั่วไปกลุ่มโรคไข้หวัด ภูมิแพ้ (ร้อยละ 25.3) โรคเรื้อรัง เบาหวาน/ความดันโลหิตสูง/ไขมันในเลือดสูง

(ร้อยละ 11.6) และเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุทั่วไป (ร้อยละ 8.7) ส่วนการเจ็บป่วยจากการทำงาน เกิดอุบัติเหตุบริเวณอวัยวะมือและนิ้ว (ร้อยละ 10.2) ขาและเท้า (ร้อยละ 9.9) ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุสิ่งของหนีบ หล่นทับ (ร้อยละ 11.0) ชนกระแทกจากวัสดุ (ร้อยละ 3.8) ระบบทางเดินหายใจ ไอแห้ง/ไอมีเสมหะ (ร้อยละ 17.4) เจ็บคอ/คอแห้ง (ร้อยละ 16.6) ระบบผิวหนัง คันผิวหนัง (ร้อยละ 24.4) ระคายเคือง (ร้อยละ 11.1) กลุ่มอาการเกี่ยวกับตา เศษไม้/เหล็ก/หิน กระเด็นเข้าตา (ร้อยละ 24.70) ปวด/เวียนศีรษะ (ร้อยละ 16.9) กลุ่มอาการเกี่ยวกับหู หูอื้อ (ร้อยละ 18.0) หงุดหงิด/นอนไม่หลับ (ร้อยละ 9.9) กลุ่มอาการเกี่ยวกับปวดเมื่อยโครงร่างกระดูกและกล้ามเนื้อ บริเวณคอ/หัวไหล่/แขน (ร้อยละ 31.7) ต้นขา/เข่า/เข่า (ร้อยละ 29.7) และการประเมินสุขภาพโดยทั่วไปของพนักงานในระยะเวลา 1 เดือน ประเมินสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.2) และระดับดี (ร้อยละ 36.5)

3. ปัจจัยลักษณะงาน พบว่าส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพาราทำงานในตำแหน่งจัดเรียงไม้แห้ง (ร้อยละ 25.4) เสมียนหรือพนักงานตรวจสอบคุณภาพไม้ (ร้อยละ 20.1) เลื่อยไม้ ตำแหน่งนายม้า/ทางม้า (ร้อยละ 19.8) และอายุงาน 2-5 ปี (ร้อยละ 52.6 Mean 8.01, S.D. 7.88) และทำงานล่วงเวลาเฉลี่ย 5 ชั่วโมง/วัน จำนวนวัน 3 ต่อสัปดาห์

4. การรับรู้ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงาน ส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพารา รับรู้สิ่งชักนำสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 88.4) รองลงมารับรู้ความรุนแรงของโรค (ร้อยละ 79.3) รับรู้ผลประโยชน์ของการรักษาป้องกันโรค (ร้อยละ 79.0) รับรู้ต่อการเกิดโรค (ร้อยละ 70.9) และรับรู้อุปสรรคป้องกันโรค (ร้อยละ 50.6)

5. ความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน ส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพารามีความรู้ความปลอดภัยในการทำงานระดับสูง (ร้อยละ 70.4) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 27.0) และระดับต่ำ (ร้อยละ 2.5)

6. ทักษะความปลอดภัยในการทำงาน ส่วนใหญ่ พนักงานโรงงานไม้ยางพารามีทักษะความปลอดภัยในการทำงานระดับสูง (ร้อยละ 58.4) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.1) และระดับต่ำ (ร้อยละ 3.5)

7. การได้รับการบริการอาชีวอนามัย ส่วนใหญ่พนักงานโรงงานไม้ยางพาราได้รับการตรวจสุขภาพ ประจำปี (ร้อยละ 57.1) ก่อนทำงาน (ร้อยละ 29.8) และก่อนกลับเข้าทำงานกรณีเจ็บป่วย (ร้อยละ 26.2) การตรวจสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 64.2) การได้รับข้อมูลความรู้อาชีพศึกษาในการทำงานอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 39.3) การสร้างเสริมสุขภาพในสถานประกอบการอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 80.8) การบริหารจัดการความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.2) และการคัดกรองส่งต่อผู้ป่วยจากการทำงานอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 68.3)

8. พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน ส่วนใหญ่ พนักงานโรงงานไม้ยางพารามีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 96.5) และอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 3.5)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน(Y) คือ อายุ รับรู้ต่อการเกิดโรค และทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรง ซึ่งสามารถเพิ่มหรือลดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานได้สมการ

$$y = \beta (X1) + \beta (X2) + \beta (X3)$$

$$y = 2.985 - 0.021(\text{อายุ}) + 0.046 (\text{รับรู้ต่อการเกิดโรค}) + 0.032 (\text{ทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน})$$

ค่า B ตัวแปรอายุ = -0.021 อธิบายได้ว่าปัจจัยอายุส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นลบ แสดงว่าพนักงานที่อายุน้อยส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานลดลง

ค่า B ตัวแปรรับรู้ต่อการเกิดโรค = 0.046 อธิบายได้ว่าปัจจัยการรับรู้ต่อการเกิดโรคส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นบวก พนักงาน

ที่มีการรับรู้ต่อการเกิดโรคส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้น

ค่า B ตัวแปรทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน = 0.032 อธิบายได้ว่าปัจจัยทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นบวก แสดงว่าพนักงานที่มีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้น

สรุปว่าตัวแปรอายุ รับรู้ต่อการเกิดโรค และทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานพนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$) ดังตารางที่ 1

วิจารณ์

จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุ รับรู้ต่อการเกิดโรค และทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ปัจจัยอายุส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นลบ แสดงว่าพนักงานที่อายุน้อยส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานลดลง เนื่องจากพนักงานที่อายุน้อย (18-35 ปี) จะมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานระดับต่ำ (ร้อยละ 31.2) กว่าพนักงานอายุมาก (36-45 ปี) ซึ่งมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานระดับสูง (ร้อยละ 63.1) ซึ่งอาจเนื่องจากประสบการณ์ทำงานของพนักงานแต่ละคนแตกต่างกันทั้งตำแหน่งงาน การทำงานล่วงเวลา และอายุ โดยเฉพาะปัจจัยอายุงานของพนักงานที่ส่วนใหญ่แปรผันตามอายุบุคคล พนักงานที่อายุน้อยก็จะมีอายุการทำงานที่น้อยด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพยาบาลระบุว่าปัจจัยอายุงานเป็นหนึ่งในปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพยาบาล

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานพนักงานโรงงานไม้ยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช (N=344)

ตัวแปร	Unstandardized coefficients		Standardized coefficients Beta	t	p-value
	B	S.E.			
Constant	2.985	0.065		45.659	0.001
คุณลักษณะส่วนบุคคล					
อายุ	-0.021	0.007	-0.211	-3.191	0.002*
การศึกษา	0.005	0.008	0.046	0.634	0.527
สถานะสุขภาพ					
เจ็บป่วยทั่วไป	-0.006	0.014	-0.026	-0.440	0.661
ได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน	0.009	0.015	0.038	0.626	0.532
ได้รับเจ็บป่วยจากการทำงาน	0.040	0.048	0.048	0.818	0.414
ปัจจัยลักษณะงาน					
ตำแหน่งงาน	-0.006	0.004	-0.120	-1.778	0.077
การรับรู้ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงาน					
รับรู้ต่อการเกิดโรค	0.046	0.015	0.190	3.045	0.003*
รับรู้ผลประโยชน์ของการรักษาป้องกันโรค	-0.031	0.016	-0.124	-1.926	0.055
การได้รับบริการอาชีวอนามัย					
การตรวจสุขภาพ	0.002	0.017	0.008	0.117	0.907
การได้รับข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพศึกษาในการทำงาน	-0.002	0.018	-0.009	-0.120	0.904
การบริหารจัดการความเสี่ยง	0.008	0.017	0.029	0.456	0.649
ความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน	-0.016	0.015	-0.066	-1.059	0.291
ทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน	0.032	0.015	0.141	2.160	0.032*

หมายเหตุ R=0.354, R Square=0.125, Adjusted R Square=0.083, S.E =0.113, F=2.955

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

นอกจากตำแหน่งงานและทัศนคติความปลอดภัยในการทำงาน⁽¹⁴⁾ สถานประกอบการตระหนักเห็นการสร้างความรู้ความเข้าใจความปลอดภัยในการทำงานในพนักงานกลุ่มอายุน้อยหรือเข้ามาทำงานใหม่ ให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานที่พึงประสงค์และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลและผลิตตามเป้าหมายของสถานประกอบการ

ปัจจัยการรับรู้ต่อการเกิดโรคส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นบวก พนักงานที่มีการรับรู้ต่อการเกิดโรคส่งผลต่อพฤติกรรมความ

ปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้น อธิบายได้ว่าพนักงานโรงงานไม้ยางพาราที่รับรู้ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานด้านการรับรู้ต่อการเกิดโรค จะสร้างพฤติกรรมการทำงานที่ตระหนักถึงความปลอดภัยจะเกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Maiman LA และ Becker MH และอธิบายว่าเป็นความคิดความเชื่อของบุคคลว่าตนมีโอกาสที่จะเกิดโรคนั้น ๆ⁽¹⁵⁾ เนื่องจากพนักงานเหล่านี้มีประสบการณ์การทำงานเวลานาน สัมผัสปัจจัยคุกคามสุขภาพจากงานและเคยได้รับอุบัติเหตุและเจ็บป่วยจากงาน (อุบัติเหตุบริเวณมือและ

นี้ว ระบบทางเดินหายใจไอแห้ง/ไอมีเสมหะ เจ็บคอ/ คอแห้ง) เป็นประสบการณ์ตรงและจากเพื่อนร่วมงาน ทำให้พนักงานรับรู้ต่อการเกิดโรคอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการรับรู้ว่ามีน้ำยาเคมีส่งผลต่อโรคสัมผัสผิวหนังและทางเดินหายใจ การทำงานในที่อากาศร้อน กลางแดด ส่งผลให้วงเวียนศีรษะเป็นลมหมดสติได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภานุมาศ สุรสิทธิ์ และคณะพบว่า การรับรู้ต่อการเกิดโรคเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคประสาทรูเลียมของพนักงานแปรรูปไม้ยางพารา โดยเฉพาะพนักงานที่รับรู้ต่อการเกิดโรคระดับต่ำและปานกลางมีพฤติกรรมการป้องกันโรคประสาทรูเลียมในระดับต่ำ⁽¹⁶⁾ จะเห็นได้ว่าการรับรู้ต่อการเกิดโรคของพนักงานจะสูงหรือต่ำจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานและเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพความปลอดภัยจากงานที่ตนเองปฏิบัติ

ปัจจัยทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานในทิศทางเป็นบวก แสดงว่าพนักงานที่มีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้น และอธิบายได้ว่าพนักงานที่มีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้นจะมีความตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานของตนเอง ทำให้มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความรู้ความเชื่อและปฏิบัติ (KAP)⁽⁸⁾ สามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากพนักงานโรงงานไม้ยางพาราที่มีความรู้ความปลอดภัยในการทำงานจึงจะไปเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติของตนเอง ซึ่งพนักงานเหล่านี้มีความรู้ความปลอดภัยในการทำงาน (3E วิศวกรรม การศึกษา กฎข้อบังคับ) ในระดับสูง ทำให้มีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานระดับสูง ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาในพนักงานโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์มีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานด้านการป้องกันอันตรายจาก

การทำงานและปัจจัยเสริมความปลอดภัยในการทำงาน (3E วิศวกรรม การศึกษา กฎข้อบังคับ) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน นอกจากนั้น ชั่วโมงการทำงานล่วงเวลายังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน⁽¹⁷⁾ แต่ในการศึกษาคั้งนี้ แม้ว่าพนักงานจะทำงานล่วงเวลาเฉลี่ย 5 ชั่วโมงต่อวัน และจำนวน 3 วันต่อสัปดาห์ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน กระบวนการให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเชื่อทัศนคติเชิงบวกเพื่อให้เห็นผลลัพธ์การเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นที่สถานประกอบการดำเนินการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พนักงานและประสิทธิภาพการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งนี้

1) เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยหรือหัวหน้างานในสถานประกอบการควรมุ่งเน้นให้ความรู้หรืออบรมความปลอดภัยในการทำงานในด้านการรับรู้การเกิดโรค เพื่อให้พนักงานมีทัศนคติความปลอดภัยในการทำงานเชิงบวกเกิดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มพนักงานอายุน้อยหรือเข้าใหม่ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือจัดเป็นประจำปี

2) ผลการวิเคราะห์สถานะสุขภาพและการได้รับบริการอาชีวอนามัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการส่งเสริมสุขภาพและเชิงป้องกันให้พนักงานมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานที่พึงประสงค์

3) กำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัยให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีเห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้เกิดความปลอดภัยสนใจดูแลสุขภาพของตนเอง ข้อจำกัดการศึกษาคั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะพนักงานคนไทย แต่พนักงานส่วนหนึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่นิยมทำงานในโรงงานไม้ยางพารา เนื่องจากอุปสรรคด้านภาษาการสื่อสาร จึงไม่ได้ข้อมูลพฤติกรรมความปลอดภัยในการ

ทำงานของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะนำข้อมูลส่วนหนึ่ง เป็นภาพรวมพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของ โรงงานไม้ยางพารา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณพนักงานโรงงานไม้ยางพาราที่เข้าร่วมวิจัย ผู้บริหาร ผู้ประสานงานสถานประกอบการที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล และผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. แผนยุทธศาสตร์การเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ 2559-2568 [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [สืบค้นเมื่อ 20 มิ.ย. 2562]. แหล่งข้อมูล: <http://envocc.ddc.moph.go.th/uploads/Menu/yut.pdf>
2. กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ปี 2561 [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [สืบค้นเมื่อ 21 พ.ค. 2562]. แหล่งข้อมูล: http://envocc.ddc.moph.go.th/uploads/situation2/2561/2561_01_envocc_situation.pdf
3. ประภัสสร อักษรพันธ์, วีระพร ศุทธาภรณ์, วราภรณ์ เลิศพูน-วิไลกุล. ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของคนงานโรงงานยางแผ่นรมควัน. วารสาร-พยาบาลสาร 2555;39(3):26-37.
4. สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อ 21 ก.พ. 2562]. แหล่งข้อมูล: http://www.mol.go.th/sites/default/files/downloads/pdf/sthithiaerngngaan_prac-champii_2559.pdf
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. จำนวนประชากรจำแนกตามสถานภาพแรงงานและเพศ พ.ศ. 2559 [อินเทอร์เน็ต] 2559 [สืบค้นเมื่อ 21 ก.พ. 2561]. แหล่งข้อมูล: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01>
6. โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. การประชุมคณะทำงานเครือข่ายคลินิกโรคจากการทำงานระดับจังหวัด นครศรีธรรมราชครั้งที่ 3/2562. นครศรีธรรมราช: โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช; 2562.
7. โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. รายงานสรุปผลการสอบสวนโรคจากการทำงานของป่วยที่มารับบริการโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช ปีงบประมาณ 2562. นครศรีธรรมราช: โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช; 2562.
8. ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. การใช้แบบจำลอง KAP กับการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีเอดส์ของคนประจำเรือไทย. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2556;2(8):84-102.
9. อภิรตี ศรีโสภาส. การสอบสวนและวิเคราะห์อุบัติเหตุ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการ บริหารงานอาชีพอนามัยและปลอดภัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2561. หน้า 1-66.
10. กมลวรรณ โพธิ์วิทยาการ, อภรณ์ทิพย์ บัวเพชร, แสงอรุณ อิศระมาลัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพาราในอำเภอยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 2559; 8(1):1-15.
11. กรมโรงงานอุตสาหกรรม. รายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช. 2560. นครศรีธรรมราช: สำนักงาน-อุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช; 2560.
12. Cochran WG. Sampling techniques. New York: John Wiley & Sons; 1953.
13. Best JW. Research in education. 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall; 1977.
14. สุนทร บุญบำรุง. พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพยาบาลในโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. วารสาร-วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช 2557;20(2):82-92.

15. Maiman LA, Becker MH: The health belief model: origins and correlates in psychological theory. Health Educ Monogr 1974;2:336-53.
16. ภาณุมาศ สุรสิทธิ์, สาลี อินทร์เจริญ, วัฒนา แป้นน้อย. พฤติกรรมป้องกันโรคประสาทรูเลียมจากการประกอบอาชีพของคณงานแปรรูปไม้ยางพาราแห่งหนึ่งนในจังหวัดตรัง. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประจำปี 2560 (ครั้งที่ 1); 7-8 ธ.ค. 2560; มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง; 2560.
17. กรวิกา ทหารสาร, จิตรพรรณ ภูษากักดี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์แห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี. วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 2558;5(1):84-102.

Abstract: Safety Behavior among Workers of Rubberwood Factory in Nakhon Si Thammarat Province

Faron Hattapradit, M.P.H. (Health Administration)*; Sopa Bunlao, B.N.S.(Nursing Science)*; Kanitha Ompranam, B.Sc. (Community Health)**

** Maharaj Nakhon Si Thammarat Hospital; ** Nakhonmunicipality Hospital, Thailand*

Journal of Health Science 2022;31(1):27-35.

This cross-sectional research aimed to study safety behavior at work among workers in a rubberwood factory, Nakhon Si Thammasat Province. The study samples were 344 workers in the factory who were selected by simple sampling technique. Data collection was conducted by using a set of questionnaire during July – December 2019; and the data were analyzed with descriptive statistics and presented by percentage and standard deviation, and multiple regression analysis. The results revealed that the majority of workers were female (66.3%), aged between 36-45 years old (35.3%), their duties were laying out planks (25.4%), with working history of 2-5 years (52.6%). Their safety behaviors were at high level (96.5%). The factors affecting safety behaviors among workers with statistical significance ($p < 0.05$) were age, perceived severity, and attitude. This study recommended that factories should focus on providing safety training for young and new workers, determine safety precautions, and create a positive attitude toward the working process. The rubberwood factories should have proactive health care plans for occupational health workers as well.

Keywords: safety behavior; workers; rubber wood factory